

Jauni, krāsaini mācību materiāli putnu iepazīšanai

Pēc studijām Latvijas Universitātes Bioloģijas fakultātē, pieredzes izglītības programmā “Iespējamā misija” un darba skolā Daiga Brakmane nonāca vides un – ja precīzāk – putnu izglītības jomā Latvijas Ornitoloģijas biedrībā. Apkopojot līdzšinējo pieredzi un Dabas aizsardzības pārvaldes darbinieku ieteikumus ar mākslinieces Ilzes Ūzes radošajiem pieskārieniem, tapa mācību materiāli ģimenēm ar bērniem, kā arī jauniešiem vecumā no pirmās līdz pat vidusskolas pēdējai klasei.

Veicot mācību uzdevumus, galvenais uzsvars ir likts uz putnu pazīšanu, dabas likumsakarību izprašanu un aizsardzības jautājumu izpēti. Paralēli putnu tematikai, kas caurvij zināšanu papildināšanu, nodarbību dalībniekiem tiek piedāvāts apgūt vairākas noderīgas prasmes: klausīties, pamatot savu viedokli, uzstāties publikas priekšā, sadarboties, paskaidrot citiem, darboties patstāvīgi u. c. Tās ir prasmes, kas noderēs ikvienam!

Lielformāta materiāli māca par putnu izcelšanos un evolūciju, barošanās tīklu pļavā, putnu ligzdām un to atrašanās vietām un klusajām medniecēm – pūcēm. Materiāli sagatavoti tā, lai būtu lietojami gan telpās, gan dabā, kā arī būtu viegli pārvietojami. Tos iespējams izmantot gan nodarbībās vadītāja uzraudzībā, gan individuāli.

Projektā tika izveidotas trīs izglītojošas spēles dažāda vecuma bērniem: “Kāpuru meklēšanas spēle”, “Zilzilītes dzīve” un “Putnu noteikšanas spēle”.

Tāpat pilnībā sagatavotas sešas dažādas nodarbības: materiālu komplekts pūču barības izpētei, darba lapa un vienkāršs noteicējs putnu vērošanai, prezentācijas un darba lapas par



Materiālu autores Daiga Brakmane un Ilze Ūze.

Foto: E. Kokareviča

ūdens un sauszemes putniem un to pielāgojumiem, praktiskā knābju salīdzināšanas darbnīca, kā arī viktorīna par putniem, kurā apkopoti interesantākie fakti.

Tā kā putnu balsis bieži tiek uzskatītas par vienu no grūtāk apgūstamajiem tematiem, tika izveidoti divi materiāli, kas palīdz apgūt lidoņu dziesmas spēles veidā, – 15 biežāk sastopamo un palieņu pļavā naktī dzirdamo putnu balsis. Tāpat ne vienmēr izdodas satikties ar putnu pētniekiem, lai uzzinātu viņu domas par putnu un dabas aizsardzības jautājumiem. Šā iemesla dēļ tika ierakstītas sarunas ar ornitologiem Viesturu Ūzeru, Andri Avotiņu jun., Māru Janaus un Ruslanu Matrozi, kas papildinātas ar uzdevumiem, lai veicinātu dziļāku izpratni un sava viedokļa attīstīšanu. Papildus apkopoti padomi par to, kā uzvesties dabā.

Gatavojot materiālus un paralēli 2015./2016. mācību gadā studējot Latvijas Universitātes Bioloģijas fa-

kultātes maģistra studiju programmā, Daiga izstrādāja maģistra darbu “Vizuālo materiālu izmantošana piecpadsmit Latvijā sastopamu putnu balsu apgūvē”, kurā izmantoja projektā izstrādātos materiālus. Darbā aplūkota Latvijas un pasaules pieredze putnu balsu mācīšanā un analizēta vizuālo materiālu kā mācību metodes izmantošana, apgūstot 15 Latvijā sastopamu putnu balsis. Maģistra darba mērķis bija iemācīt jauniešiem atšķirt putnu dziesmas, izmantojot īpaši gatavotus vizuālos materiālus, un noskaidrot, kas sekmē to iegaumēšanu nodarbības laikā un kuru sugu balsis apgūt ir vieglāk.

Pētījuma rezultāti liecina, ka iepriekšēja jauniešu saistība ar mūziku un audiālā uztveres tipa īpatsvars pozitīvi ietekmē putnu balsu apgūšanu, bet visnozīmīgākā pozitīvā ietekme ir skolēnu interesei par apgūstamo tematu. Mazliet grūtāk apgūt ir divas sugas, kas iekļautas rakstā: lauku cīruli un sarkanrīklīti, kas dziedot “improvizē”. Materiāla

izmantošana arī labvēlīgi ietekmē skolēnu pārlicību par savām spējām un zināšanām atšķirt putnu dziesmas. Autores sagatavotais materiāls ir inovatīvs palīgīdzeklis putnu dziesmu apgūšanā, vismaz Latvijas mērogā.

Materiālu gatavošanā kopumā iesaistīti daudzi, kuriem sakām paldies. Materiālu izstrādē kopā ar Daigu Brakmani un Ilzi Ņuzi tieši un netieši piedalījās: Andra Andrušaite, Andris Avotiņš jun., Marija Bernāne, Agnis Bušs, Linda Dambeniece, Edgars Dzenis, Maija Grandāne, Gaidis Grandāns, Māra Janaus, Jānis Jansons, Julita Kluša, Elīna Kokareviča, Aleksandrs Kuročkins, Viesturs Ņerus, Jānis Ņuze, Edgars Laucis, Viesturs Lārmanis, Uldis Ņoļāns, Māris Maskalāns, Ruslans Matrozis, Iveta Pastalnice, Ilze Priedniece, Baiba Pušpure, Edmunds Račinskis, Edgars Raginskis, Ilze Sauša, Inta Soma,



Zilzilītes spēle.
Foto: A. Balandiņa



Viens no lielformāta materiāliem – evolūcija – ar uzlietajiem elementiem.



Dabas aizsardzības pārvalde



Latvijas vides aizsardzības fonds

Daļa no putnu skaņu atpazīšanas spēles kartītēm.



Spēljam putnu domino.

Foto: A. Balandiņa



Prezentējam zilzilītes ligzdas spēli Dabas aizsardzības pārvaldes darbiniekiem.

Foto: A. Soms

Dāvis Ūlands un Māris Znotiņš. Katra autora individuālo ieguldījumu iespējams aplūkot materiālu aprakstā internetā. Maģistra darba izstrādē ar padomiem un praktiski palīdzēja arī Dr. pead. Rīta Birziņa, Edmunds Račinskis, Ilze Ņuze, Agnese Kokina, Dr. biol. Didzis Elferts, Aija Randoha, Ināra Saks, Aivars un Alla Brakmaņi.

Dabas aizsardzības pārvaldes Latgales reģionālā administrācijas Dabas izglītības centra vadītāja Regīna Indriķe pēc materiālu izmantošanas "Putnu dienās", taku skrējienā "Stirņu buks Mākoņkalns" un izglītojošās

aktivitātēs pasākumā senioriem "Dabā dodas jebkurā vecumā" skaidroja, ka par tiem "bija liela interese gan no bērnu, gan pieaugušo puses. Materiāli patika arī pedagogiem. Senioriem īpaši patika spēle "Zilzilītes gads" – kāda pensionāre atzīmēja, ka tā būtu laba galda spēle garajiem ziemas vakariem – un vēl ar izzinošām lietām. Pēc materiālu saņemšanas papētījām nodarbību aprakstus un pielikumus detalizētāk, sapratām, ka ieguvām vērtīgu dažādās nodarbībās izmantojamu bagāžu."

Materiāli fiziskā veidā pieejami Dabas aizsardzības pārvaldes Dabas iz-

glītības centros visā Latvijā. Katram interesentam iespējams pašam sagatavot savu komplektu, lejupielādējot failus Latvijas Ornitoloģijas biedrības interneta vietnē www.lob.lv.

Vēlam veiksmi materiālu lietošanā un nezūdošu interesi uzzināt ko jaunu par mūsu mazāko kaimiņu dzīvi!

DAIGA BRAKMANE, ILZE ŅUZE,
daiga@lob.lv

Materiālus izstrādāja Latvijas Ornitoloģijas biedrība ar Latvijas vides aizsardzības fonda atbalstu sadarbībā ar Dabas aizsardzības pārvaldi.

Summary

New educational materials about birds /Daiga Brakmane/

Daiga Brakmane and Ilze Ņuze, under LOB, have prepared 18 new educational materials to be used in Nature Conservation Agency Nature Education Centres for participants of any age. Four large format visuals, three games, six practical lectures, and five audio recordings were created and provided to nature education centres around the country. One material was used in research for a Master's thesis in biology at the University of Latvia: using visual aids in the acquisition of fifteen Latvian bird songs. The research results have shown that a relationship with music and auditory type give a positive impact on learning bird songs, but for best results students must be interested in the subject. All materials are available in www.lob.lv.